2013-30-RE

**CAUSA 2013-30-RE**

(Esteve Estefanell c/ Maestre Pal)

Sentència del Tribunal Constitucional del 3-2-2014 relativa al recurs d'empara 2013-30-RE

**Número de registre 415-2013. Recurs d'empara**

**Sentència del 3 de febrer del 2014**

---

**BOPA núm. 14 del 19 de febrer del 2014**

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 10 de setembre del 2013, per la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 23 d'octubre del 2012, dictada pel Tribunal Unipersonal de la Batllia i contra la sentència del 28 de juny del 2013 i l'aute del 31 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats i que anul·li les resolucions objecte de recurs;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal de l'1 d'octubre del 2013;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 4 de novembre del 2013, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2013-30-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 25 de novembre del 2013, per la representació processal de la societat Maria del Carme Maestre Pal, SA i de la Sra. Maria del Carme Maestre Pal;

Vist que la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell no ha presentat cap escrit d'al·legacions en el termini atorgat;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Pierre Subra de Bieusses;

**Antecedents**

Primer

La representació processal de la societat Maria del Carme Maestre Pal, SA i de la Sra. Maria del Carme Maestre Pal va presentar una demanda contra la Sra. Magdalena Esteve Estefanell en què sol·licitava el seu desnonament i la reclamació de quantitat d'arrendaments impagats del pis en què vivia, així com el pagament de danys i perjudicis.

Segon

El 23 d'octubre del 2012, el Tribunal Unipersonal de la Batllia va dictar una sentència mitjançant la qual estimava, en part, les pretensions de la demandant, decidia declarar resolt el contracte d'arrendament i condemnava a la demandada a deixar el pis lliure i vacu, sota pena de llançament i a satisfer els lloguers impagats, la indemnització per ocupació indeguda i les despeses accessòries vençudes en relació amb el pis arrendat.

Tercer

La representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta sentència en què a més dels motius de fons es justificava la manca de consignació de les rendes (d'acord amb allò que exigeix la Llei d'arrendaments de finques urbanes per poder interposar aquest recurs) per tal com es trobava en situació de pobresa, declarada per l'aute del 10 de maig del 2012 de la Batllia.

Quart

El 26 de març del 2013, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute en què recorda que la Llei d'arrendament de finques urbanes no estableix cap excepció a l'exigència d'haver acreditat el pagament de les rendes degudes o d'haver-ne consignat judicialment l'import per poder admetre a tràmit el recurs d'apel·lació. L'article 99 de la Llei qualificada de la Justícia que regula l'abast del benefici de justícia gratuïta tampoc permet incloure el dret a no consignar les rendes degudes en el moment de recórrer.

Per consegüent, va requerir l'apel·lant per tal que en un termini de 8 dies improrrogables consignés a la Batllia l'import esmentat de les rendes degudes.

Cinquè

La representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell va presentar un escrit en què manifestava que l'impagament de les rendes degudes no era fruit de cap mala fe, sinó que estava pendent de rebre l'ajuda institucional que no havia rebut.

Sisè

El 28 de juny del 2013, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència mitjançant la qual per tal com l'apel·lant no havia acomplert el requisit demanat, declarava la caducitat del recurs d'apel·lació i, per tant, la seva desestimació.

Setè

La representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell va presentar, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions en què al·legava que s'havia vulnerat el seu dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. Subsidiàriament, sol·licitava l'anul·lació de la sentència esmentada del 28 de juny del 2013, per haver consignat a bastament els imports requerits per l'aute del 26 de març del 2013.

Vuitè

El 31 de juliol del 2013, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute que acordava desestimar aquest incident de nul·litat d'actuacions.

Novè

El 10 de setembre del 2013, la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 23 d'octubre del 2012, dictada pel Tribunal Unipersonal de la Batllia i contra la sentència del 28 de juny del 2013 i l'aute del 31 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

La recurrent recorda que es troba en situació d'insolvència i de pobresa declarada per la Batllia i que abona les rendes quan el Govern li tramet les prestacions a l'efecte, així mateix rep l'ajuda a l'habitatge de lloguer per part del Govern mateix. Aquest és el motiu pel qual no va poder consignar les rendes en el moment que se li va sol·licitar. Aquesta situació no és volguda, sinó que depèn de la tramesa de les ajudes esmentades.

Per consegüent, malgrat l'obligació continguda en la Llei d'arrendaments de finques urbanes, i atès que s'ha justificat la situació involuntària de la manca de consignació de les rendes, la inadmissió a tràmit del recurs d'apel·lació d'aquesta part constitueix la vulneració del dret a un procés degut i a obtenir una resolució fonamentada en Dret, ja que no s'ha permès a la recurrent presentar les seves al·legacions contra la sentència de la primera instància davant el Tribunal d'apel·lació.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats i que anul·li les resolucions objecte de recurs.

Desè

L'1 d'octubre del 2013, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què demana la inadmissió a tràmit d'aquest recurs d'empara d'acord amb l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional per una manca manifesta de contingut constitucional.

Una vegada més, allò que demana la recurrent és una revisió de la interpretació i de l'aplicació del dret ordinari pels tribunals, més concretament, de la norma processal relativa als criteris d'admissió dels recursos en grau d'apel·lació en matèria d'arrendaments urbans.

Així mateix, considera que les resolucions objecte de recurs es troben suficientment raonades en Dret i les valoracions dels supòsits de fet i les consideracions de Dret que les sustenten no es poden en absolut tatxar d'arbitràries, havent-se de considerar conformes a l'opinió comuna dels juristes.

Seguidament, indica quina és la doctrina en relació amb el dret al recurs. L'article 10 de la Constitució estableix el dret al recurs en matèria penal, tanmateix en els processos civils aquest dret no és absolut, sinó que és un dret de configuració legal que comporta considerar que per al seu exercici es requereix el compliment de la normativa processal d'aplicació.

En aquesta causa, el Tribunal Superior de Justícia va constatar de manera raonada la caducitat de l'acció de la recurrent en aplicació de la Llei d'arrendaments de finques urbanes sense que es pugui al·legar la vulneració del dret a la jurisdicció.

Onzè

El 4 de novembre del 2013, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit aquest recurs d'empara, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a les parts per tal que presentessin les al·legacions que estimessin pertinents.

Dotzè

El 25 de novembre del 2013, la representació processal de la societat Maria del Carme Maestre Pal, SA i de la Sra. Maria del Carme Maestre Pal va presentar un escrit d'al·legacions en què destaca que el requisit legal de tenir les rendes pagades per poder presentar un recurs d'apel·lació no impedeix l'accés a la jurisdicció, si es compleix.

Considera que la recurrent ha gaudit àmpliament del seu dret a la jurisdicció, fins i tot més que altres persones, ja que aquest és el segon judici pels mateixos fets, sense comptar que se li han atorgat molts terminis i facilitats per desallotjar el pis arrendat i que la recurrent no ha tingut cap voluntat de col·laborar.

Seguidament aquesta part reprodueix la resposta del Tribunal Superior de Justícia en relació amb el punt relatiu al requisit legal anteriorment esmentat. Així mateix, també reprodueix les consideracions del Ministeri Fiscal i de l'aute que resol l'incident de nul·litat d'actuacions sobre aquest mateix punt i conclou que no hi ha cap dubte en considerar que aquest recurs s'ha de desestimar.

Aquesta part manifesta que la recurrent ja disposa d'una altra vivenda arrendada en la qual resideix, però no ha retirat les seves pertinències del pis propietat d'aquesta part malgrat els diversos terminis atorgats. A més, continua efectuant diligències i peticions diverses contra aquesta part.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi totalment aquest recurs d'empara i condemni la recurrent al pagament de les costes processals, inclosos els honoraris d'advocat i de procurador.

Tretzè

El 17 de desembre del 2013, la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, el 18 de desembre del mateix any, el Ministeri Fiscal, i, el 19 de desembre següent, la representació processal de la societat Maria del Carme Maestre Pal, SA i de la Sra. Maria del Carme Maestre Pal van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments

continguts en els seus escrits anteriors.

**Fonaments jurídics**

Primer

Com es desprèn dels antecedents, la recurrent sol·licita l'empara pel fet que la sentència del 28 de juny del 2013 i l'aute del 31 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia vulnerarien el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, ja que aquestes resolucions li havien denegat la possibilitat de presentar un recurs d'apel·lació contra la sentència de la primera instància. Aquesta denegació derivava del fet que no havia procedit a la consignació efectiva dels lloguers deguts, d'acord amb les previsions de la Llei d'arrendaments de finques urbanes.

Segon

En contra d'aquest recurs, la part adversa al·lega en particular, entre altres arguments, que "la Sra. ESTEVE ha gaudit àmpliament del seu dret a la jurisdicció i fins i tot més àmpliament que qualsevol altra persona. En efecte, es va formular un primer judici pels mateixos fets que el present en el qual es van dictar dues sentències, de primera i segona instància. I en la present causa, la Sra. ESTEVE també ha comparegut en tota la primera instància del present procediment i fins i tot ha formulat recurs d'apel·lació en contra de la Sentència d'instància, quin li ha estat desestimat per incompliment dels requisits formals previstos legalment."

Aquest argument no és procedent. Que en el marc de resolucions anteriors, la recurrent hagi pogut beneficiar-se d'altres instàncies d'apel·lació i que en el marc d'aquesta causa actualment examinada, hagi pogut comparèixer en primera instància, no té res a veure amb el fet que després de la decisió de la primera instància del 23 d'octubre del 2012, no hagi pogut beneficiar-se d'un examen i d'un pronunciament en relació amb el seu cas per part de la jurisdicció de segona instància.

Tercer

Per la seva banda, el Ministeri Fiscal al·lega, també entre altres arguments, que el dret al recurs, reconegut a l'article 10 de la Constitució, "es refereix únicament al dret al recurs en els processos penals, no essent contemplat per la norma constitucional la doble instància en els processos civils."

Cal precisar d'entrada que el dret al recurs en els processos penals, previst a l'article 10.2 de la Constitució, interpretat d'acord amb els tractats internacionals aplicables a Andorra, té com a contingut essencial el dret a poder recórrer les sentències condemnatòries en els processos penals. Certament, el legislador pot reconèixer el dret al recurs en relació amb altres resolucions de la jurisdicció penal i altres jurisdiccions, però en aquests supòsits, quan s'al·lega davant la jurisdicció constitucional la vulneració d'aquestes previsions legals, el cànon constitucional d'enjudiciament és el cànon aplicable al dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, que en aquest context, exigeix que totes les resolucions judicials donin resposta a les pretensions i a les principals al·legacions adduïdes per les parts, que estiguin motivades, que siguin lògicament i jurídicament raonables i que no estiguin incurses en errors materials patents.

Quart

No obstant això, malgrat aquest dret que li reconeix aquesta Llei, la recurrent es veu privada del seu benefici efectiu per les resolucions impugnades de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Ens trobem aquí davant una situació preocupant, ja que l'apel·lació està íntimament unida a la consideració que un litigi ha de poder ser examinat dues vegades, atès que el seu objectiu és permetre un nou examen del litigi: el pronunciament d'apel·lació, que intervé en segon lloc, s'efectua per magistrats normalment més experimentats i dels quals, a més, es pot esperar que jutgin millor, perquè la instrucció davant els primers jutges ha dilucidat i ha aclarit les dades de l'assumpte.

Altrament dit, és la preocupació d'una bona administració de la justícia que du a la tècnica del doble grau de jurisdicció.

El legislador andorrà es va situar en aquesta perspectiva amb la Llei d'arrendaments de finques urbanes.

Cinquè

Tanmateix, és per referència a aquesta Llei que la Sala Civil, mitjançant les resolucions impugnades, ha privat a la recurrent del seu dret a interposar un recurs d'apel·lació contra la decisió de la primera instància.

Ho fa considerant que "la trista situació en la qual es troba la Sra. Esteve" no li permet "excusar-se d'aquesta obligació legal, ja que la disposició segona apartat 12 de la LAFU exigeix de forma taxativa que l'arrendatari estigui al corrent del pagament de la renda, o haver consignat judicialment el seu import, per admetre el recurs a tràmit, sense preveure cap excepció."

Ens trobem davant una interpretació estretament literal de la Llei, de la qual convé verificar si compleix els requisits establerts anteriorment, especialment en la raonabilitat.

El Ministeri Fiscal confirma aquesta interpretació i en dedueix que "la doble instància jurisdiccional no és tanmateix un Dret absolut, sinó un Dret de configuració legal que comporta considerar que per al seu exercici es requereix o exigeix el compliment de la normativa processal d'aplicació."

Aquesta conclusió, com es veurà més endavant, pot suscitar discussions.

Sisè

Mitjançant l'apartat 3 in fine de la disposició addicional dotzena, la Llei d'arrendaments de finques urbanes subordina certament l'exercici de l'apel·lació al pagament dels lloguers deguts o a la seva consignació judicial, però, ateses les particularitats d'aquesta causa concreta, arribar a la conclusió a la qual arriba la jurisdicció ordinària sembla contestable.

El problema sorgeix quan el requisit formal exigit per la Llei per a l'admissió a tràmit de l'apel·lació es projecta sobre un cas, o una situació, en què la part apel·lant ha obtingut abans la declaració judicial d'insolvència, que li assegura el seu dret a una assistència lletrada gratuïta. Aquest és el cas acreditat en aquestes actuacions, com es comprova de la simple lectura de l'aute del 10 de maig del 2012, dictat per la Batllia. D'aquesta manera es planteja la qüestió de saber si a una part a la qual se li ha reconegut judicialment la seva situació de pobresa se li pot exigir com a condició prèvia per admetre el seu recurs d'apel·lació a tràmit l'acompliment del pagament de les rendes degudes o la seva consignació.

Un supòsit com aquest, que combina ambdues situacions –pobresa i apel·lació- en realitat no està regulat per la Llei. Per tal de resoldre'l es precisa una interpretació de les normes en vigor per part de la jurisdicció ordinària competent. I, aquesta pot optar, sospesant les circumstàncies concurrents, ja sigui decidir, sense més, la inadmissió de l'apel·lació, perquè no s'acompleix un requisit processal d'admissibilitat, ja sigui decidir la seva admissió, per considerar que la negativa de conèixer el fons és discriminatòria en virtut d'una barrera de tipus econòmic per aquella persona que ha estat declarada judicialment en situació de pobresa. A favor de la primera opció, cal destacar la seva simplicitat i l'aplicació literal d'un precepte legal que fa referència a l'admissió de l'apel·lació, encara que quedin en la penombra altres aspectes normatius de pes. A favor de la segona opció, milita un principi de raonabilitat i justícia material, atès que la declaració judicial de la pobresa, insolvència o benefici de justícia gratuïta, no només abasta l'assistència lletrada d'ofici, sinó que té també el seu efecte sobre el pagament de les costes processals, tot això per tal de garantir, com disposa l'article 10.3 de la Constitució, el principi d'igualtat en la justícia.

Setè

És cert que la solució normativa és tècnicament de configuració legal. Però no és menys cert que el supòsit concret que ara examinem, és a dir, si l'apel·lació, en aquests casos d'arrendaments urbans, requereix o no, per a la seva admissió, el pagament previ o la consignació de les rendes, fins i tot quan l'apel·lant ha estat declarat beneficiari de la justícia gratuïta, no està previst per la Llei. I, a manca d'aquesta regulació legal correspon a la jurisdicció del fons, o sigui a la jurisdicció civil, decidir de manera raonada si en el cas concret s'aprecia una òbvia intenció dilatòria d'allargar, per la via de fet, l'ús gratuït del bé arrendat o si del fons mateix plantejat en primera instància cal considerar, sempre prima facie, que una inadmissió a limine de l'apel·lació pot equivaldre a una

vulneració del dret a obtenir un pronunciament complet de la justícia, que aquest Tribunal ha declarat en ocasions com a constitucionalment garantit (veg. la sentència del 21 de novembre de 1997, recaiguda en la causa 97-3-RE).

Vuitè

Aquest Tribunal s'ha pronunciat en relació amb alguns recursos en què es va plantejar el problema anteriorment mencionat sense objectar que la jurisdicció ordinària s'inclinés per la inadmissió, sense introduir un procés incidental d'inconstitucionalitat. En aquests casos es va comprovar que el Tribunal Superior de Justícia havia analitzat, de manera completa i coherent, les pretensions plantejades pel recurrent i les havia contestat de manera jurídicament fonamentada (sentències del 15 de maig del 2008, recaigudes en les causes 2007-23-RE i 2007-26-RE).

En una altra sentència més recent (sentència del 10 de gener del 2012, recaiguda en la causa 2011-28-RE), aquest Tribunal tampoc va anul·lar la inadmissió a tràmit, decidida pel Tribunal Superior de Justícia, de l'apel·lació presentada per una societat limitada. Tanmateix, en aquesta sentència va introduir en la seva argumentació la idea que la societat recurrent, que no tenia declaració d'insolvència, no havia aportat cap explicació de l'impagament de les rendes, ni una justificació mínima per no haver-les consignat. Tampoc va al·legar cap circumstància raonable "que pogués ser rellevant per protegir, en el cas concret, el seu dret al recurs". D'aquesta manera es donava a entendre que la inadmissió no ha de produir-se sempre de forma mecànica i automàtica, sinó que el tribunal d'apel·lació ha d'indagar si amb la inadmissió, a la vista d'allò que es va plantejar en la primera instància, es produeix o no la vulneració d'un dret superior de caràcter constitucional, protegit no només per l'article 10 de la Constitució, i aquells als que es refereixen els articles 13 i 14 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

Novè

Partint d'aquesta idea hem d'afirmar que en casos com aquest que ens ocupa, en què existeix una declaració judicial de pobresa, la decisió sobre l'admissió o la inadmissió d'una apel·lació, com l'actual, ha d'anar més enllà d'un automatisme rutinari de simple comprovació de si el pagament previ de les rendes o la seva consignació existeix o no i, si es requereix una consideració més àmplia de les dimensions del problema, incloses les constitucionals, ja que seria absurd mantenir a ultrança una barrera de caràcter econòmic per accedir a l'apel·lació, mitjançant una consignació prèvia de diners, per a aquell que es troba en aquesta situació de pobresa o d'insolvència.

En aquest cas, com consta en l'aute del 10 de maig del 2012 mitjançant el qual la Batllia va declarar la situació de pobresa de la recurrent –sense feina i amb dos fills a càrrec seu- que no té altres ingressos que les prestacions del Govern cada sis mesos com a subsidi d'atur, l'ajut per a les necessitats bàsiques i una altra ajuda, consistent en una targeta per adquirir aliments en un supermercat. Aquesta situació justifica l'admissió a tràmit de la seva apel·lació, si la recurrent la manté.

Limitar-se, com ho fan la Sala Civil i el Ministeri Fiscal, a la lletra de la Llei condueix de manera inevitable a la vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

D'acord amb la jurisprudència constitucional (veg. la sentència del 21 de novembre de 1997, recaiguda en la causa 97-3-RE), aquest dret ha d'entendre's com "el dret a obtenir un pronunciament complet de la justícia."

Ara bé, pel fet de privar la recurrent de la possibilitat que la seva causa fos jutjada una segona vegada en apel·lació, en el fons, les decisions objecte de recurs del Tribunal Superior de Justícia la priven, de manera evident, del seu "dret a obtenir un pronunciament complet de la justícia."

Privació agreujada perquè si el principi del doble grau de jurisdicció no té per ell mateix valor constitucional, en el sentit que el legislador el pot excloure, per contra, quan aquest mateix legislador l'estableix, esdevé un composant del dret a la jurisdicció. Per aquest motiu, pel fet d'incloure'l en un dret que reconeix l'article 10 de la Constitució, el legislador li atorga un abast constitucional.

Desè

Podria objectar-se que no hagués pogut ser d'una altra manera?

Això, perquè la Llei està redactada com està, i tot i impedir l'exercici del dret constitucional a la jurisdicció, no correspon a la jurisdicció ordinària fonamentar-se en motius que derivarien de la inconstitucionalitat de la Llei.

En realitat aquesta objecció no s'imposa.

Si bé la jurisdicció ordinària no pot impedir de manera efectiva l'aplicació de la Llei en nom de la seva inconstitucionalitat, d'acord amb una jurisprudència tradicional del Tribunal Constitucional, sí que correspon a aquesta jurisdicció ordinària la selecció, la interpretació i l'aplicació de les normes legislatives.

Per consegüent, pel fet que està habilitada per interpretar la llei, quan es troba en joc un dret constitucional, aquesta jurisdicció ha d'esforçar-se per donar una interpretació que s'acordi amb la Constitució i, en aquesta circumstància, al seu article 10.

En aquesta causa, per tal com apareixia que, en aquest cas concret, la lletra de la Llei podia no acordar-se amb el respecte del dret a la jurisdicció de l'article 10, corresponia al Tribunal Superior de Justícia la resolució d'aquesta dificultat superant l'anàlisi literal per recercar l'esperit de la Llei.

Onzè

Ara bé, si amb la Llei d'arrendaments de finques urbanes, el legislador andorrà va instaurar la condició del pagament o de la consignació de les rendes degudes, sembla lògic considerar que d'aquesta manera va voler introduir un dispositiu propi per tal de garantir millor l'execució de l'arrendatari solvent.

Al contrari, seria absurd pensar que havia volgut alhora introduir un obstacle infranquejable a l'exercici de la via d'apel·lació subordinant-la a una condició que, en certs casos, seria impossible de satisfer.

Amb tot, és la solució a la qual arriba la Sala Civil quan exigeix l'acompliment d'una condició que ja sap que no podrà ser duta a terme. I això, perquè és la jurisdicció ordinària mateixa que, mitjançant un aute del 10 de maig del 2012, va declarar la situació de pobresa i d'insolvència de la recurrent.

Per tant, hem de constatar que pel fet de basar-se en una interpretació literal de la Llei, que no s'imposava pas, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia no va exercir suficientment el seu rol de garant dels drets constitucionals que l'incumbeix. Efectivament, si bé el Tribunal Constitucional és el darrer garant d'aquests drets, no n'és pas l'únic.

**DECISIÓ:**

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

**HA DECIDIT:**

Primer

Estimar l'empara sol·licitada per la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell.

Segon

Declarar que s'ha vulnerat el seu dret constitucional a la jurisdicció en el seu vessant del dret a un

procés degut, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Tercer

Anul·lar la sentència del 28 de juny del 2013 i l'aute del 31 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia i retrotreure les actuacions al moment de la presentació del recurs d'apel·lació contra la sentència del 23 d'octubre del 2012, dictada pel Tribunal Unipersonal de la Batllia.

Quart

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, a la representació processal de la societat Maria del Carme Maestre Pal, SA i de la Sra. Maria del Carme Maestre Pal, al president de la Batllia, a la presidenta del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 3 de febrer del 2014.

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
President

Laurence Burgorgue-Larsen
Vicepresidenta

Carles Viver Pi-Sunyer
Magistrat

Pierre Subra de Bieusses
Magistrat